
Profesionalizacija penološke stroke v Sloveniji

VARSTVOSLOVJE,
letn. 20
št. 3
str. 309–330

Gorazd Meško, Rok Hacin

Namen prispevka:

V prispevku se osredotočamo na razvoj in profesionalizacijo penološke stroke in zaporskega osebja v Sloveniji. Predstavljene so glavne značilnosti posameznih obdobjih penološke profesije glede na kriterije profesionalizacije.

Metode:

Za namen prispevka smo opravili pregled razvoja penološke stroke, raziskav in sprememb zakonodaje, ki kažejo na različne usmeritve profesionalizacije dela v slovenskih zaporih in prevzgojnem domu.

Ugotovitve:

Proces profesionalizacije penološke stroke in zaporskega osebja v Sloveniji lahko razdelimo na tri obdobja. Za prvo obdobje, ki je trajalo do 1968, je bil značilen močan vojaški in miličniški vpliv, ki se je odražal v avtoritarnosti in rigidnih odnosih med zaporskimi delavci in obsojenci. V drugem obdobju, ki je trajalo do 1991, se usmeritev izvrševanja kazenskih sankcij prenese z varnostne komponente na tretma obsojencev. Zadnje obdobje profesionalizacije penološke stroke in zaporskega osebja se je začelo po osamosvojitvi Republike Slovenije 1991, ko se je pozornost slovenske penologije usmerila v skrb za varstvo pravic obsojencev in njihovo obravnavanje v skladu z evropskimi standardi.

Omejitve/uporabnost raziskave:

Omejen dostop do neobjavljenih strokovnih besedil, ki onemogoča poglobljeno predstavitev posameznega obdobja profesionalizacije penološke stroke in zaporskega osebja, predstavlja glavno omejitev študije. Zaradi prenehanja izdajanja Penološkega biltena na začetku devetdesetih so bili na voljo predvsem viri s področja raziskovalnega dela in letna poročila Uprave RS za izvrševanje kazenskih sankcij.

Praktična uporabnost:

Ugotovitve prispevka predstavljajo nekaj vidikov procesa profesionalizacije slovenske penološke stroke in zaporskega osebja ter poudarjajo prednosti in izzive v razvoju profesionalizacije, ki bi jih bilo treba upoštevati v nadaljnjem procesu profesionalizacije.

Izvirnost/pomembnost prispevka:

Prispevek predstavlja sistematični pregled profesionalizacije penološke stroke in zaporskega osebja v Sloveniji od sredine petdesetih let 20. stoletja do današnjih dni.

UDK: 343.83:331.542(497.4)

Ključne besede: zapori, zaporsko osebje, profesionalizacija, izobraževanje in usposabljanje, raziskave, Slovenija

Professionalization of the Penological Profession in Slovenia

Purpose:

The paper focuses on the study of professionalization of penological profession and the prison staff in Slovenia. The main characteristics of an individual period of the penological profession according to the criteria of professionalization are presented.

Design/Methods/Approach:

For the purposes of the paper, a review of the development of the penological profession, research and changes in the legislation that indicate various directions of professionalization of work in Slovenian prisons and correctional home was conducted.

Findings:

The process of professionalization of the penological profession and prison staff in Slovenia can be divided into three periods. The first period, which lasted until 1968, was characterized by a strong military and militant influence that was reflected in authoritarianism and rigid relations between prison workers and prisoners. In the second period, which lasted until 1991, the focus on enforcement of criminal sanctions, shifted from security to treatment of prisoners. The last period of the professionalization of penological profession and prison staff began after the independence of the Republic of Slovenia in 1991, when the focus of Slovenian penology was directed towards the protection of rights of prisoners and their treatment in accordance with existing European standards.

Research Limitations/Implications:

An in-depth presentation of each period of the professionalization of penological profession and prison staff was not possible due to the limited access to unpublished relevant literature. This presents the main limitation of the study. Due to the cessation of the publication of the Penological bulletin in the early 1990s, studies and annual reports of the Prison administration, present the main available sources.

Practical Implications:

The findings of the paper show certain aspects of the process of professionalization of Slovenian penological profession and prison staff and highlight the strengths and challenges in the process of professionalization, which should be taken into account in the further process of professionalization.

Originality/Value:

The paper presents a systematic review of the professionalization of penological profession and prison staff in Slovenia from the mid-1950s to the present.

UDC: 343.83:331.542(497.4)

Keywords: prisons, prison staff, professionalization, education and training, research, Slovenia

1 UVOD

Zaporski delavci se pri opravljanju svojega dela soočajo s konfliktnimi cilji – kaznovanje obsojencev in varovanje družbe pred obsojenci ter tretma obsojencev in priprava obsojencev na »normalno« življenje po odpustu iz zapora (Foucault, 1977; Griffin, 2002; Hemmens in Stohr, 2000; Sykes, 1958). Ta konflikt narekuje uporabo uravnoteženega pristopa zagotavljanja varnosti v zaporu in rehabilitacije obsojencev, ki pa nemalokrat povzroča konflikt vlog pri zaporskih delavcih, ki ima lahko za posledico neprofesionalno delo. Delo z obsojenci je zahtevno in visoko specializirano, kar zahteva uporabo specifičnih znanj, veščin, metod, tehnik in pristopov. Carr-Saunders (1933) trdi, da je profesionalizacija neizbežna, če tehnike oziroma metode dela zahtevajo specializacijo posameznika (specializirana znanja, ki jih mora posameznik pridobiti za opravljanje specifičnih nalog). Profesionalci so sposobni večje samostojnosti pri opravljanju delovnih nalog ter imajo hkrati večji nadzor nad vstopom drugih (novih članov in zunanjih akterjev) v profesijo, zato je nujno oblikovanje standardov profesionalizma v profesiji (Caplow, 1954). Volmer in Miles (1966) sta oblikovala pet značilnosti profesije: (a) sistematični teoretični temelji, ki določajo profesijo in jih morajo imeti vsi pripadniki določene profesije, (b) avtoriteta oziroma ekspertno znanje, (c) nadzor nad usposabljanjem, (č) etični kodeks (formalni in neformalni) in (d) kultura skupinskih vrednosti, norm in simbolov. Nadalje je Hall (1976) opredelil dve skupini dejavnikov, ki vplivajo na profesionalni status skupine. Te dejavnike je delil na strukturne in vedenjske. Med strukturne dejavnike sodijo zaposlitev za polni delovni čas, na znanju temelječe usposabljanje, ki povečuje status delovnega mesta, vzpostavitev profesionalne organizacije in oblikovanje etičnega kodeksa. Med vedenjske dejavnike pa prišteva status profesionalne organizacije, kot forum za izmenjavo stališč, ki deluje v interesu javnosti in je avtonomna v svoji dejavnosti (Ekstedt in Griffiths, 1988; Hall, 1976).

Professionalizacija dela v zaporskem okolju (predvsem paznikov¹) je bila v večini zahodnih držav odgovor na krizo zaporskega sistema, ki se je odražala v korupciji zaporskega osebja in nehumani obravnavi obsojencev (Jurik in Musheno, 1986; Stansfield, 2001). Namen profesionalizacije dela v zaporskem okolju ni le izboljšanje metod dela, zmanjšanje korupcije zaposlenih in izboljšanje odnosa do obsojencev, temveč tudi izboljšanje ugleda institucije v družbi (Bruhn, Nylander in Johnsen, 2014). Zaporski sistemi (penološke prakse izvrševanja kazenskih sankcij) so dosegli določeno stopnjo profesionalizacije, saj so zbrali zadostno količino znanja, veščin in tehnik, ki jim dajejo status profesije in edinstvenosti (Frank, 1966).

Kljub temu, da je bil prvi zapor² na slovenskih tleh ustanovljen že leta 1754 v Ljubljani, se je profesionalizacija penološke stroke začela šele v petdesetih letih 20. stoletja (Brinc, 2007). Proces profesionalizacije zaporskega osebja v Sloveniji

1 V Republiki Sloveniji se od sprejema Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1C, 2008) pazniki imenujejo pravosodni policisti. Preimenovanje paznikov v pravosodne policiste s seboj nosi tudi simboliko poklicne skupine. V prispevku bomo uporabljali izraz pazniki.

2 V Republiki Sloveniji se zaporji uradno imenujejo zavodi za prestajanje kazni zaporja (Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS], 2017). V prispevku bomo uporabljali izraz zapor.

lahko razdelimo na tri obdobja. Za prvo obdobje, ki je trajalo do leta 1968, ko so bila pooblastila za izvrševanje kazenskih sankcij prenesena z Ministrstva za notranje zadeve na Ministrstvo za pravosodje, je bil značilen močan vojaški in miličniški vpliv, ki se je odražal v avtoritarnosti in rigidnih odnosih med zaporskimi delavci in obsojenci. V drugem obdobju, ki je trajalo od 1968 do 1991, se usmeritev izvrševanja kazenskih sankcij prenese z varnostne komponente na tretja obsojencev. To obdobje sta zaznamovala dva pomembna dogodka. Leta 1971 so bile pristojnosti nad izvrševanjem kazenskih sankcij prenesene z zvezne na republiško raven, kar je vplivalo na razvoj samostojne slovenske zakonodaje o izvrševanju kazenskih sankcij (leta 1973 je bil sprejet republiški Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij), oddaljitev slovenske penologije od jugoslovanske penologije in njeno približevanje penologijam demokratičnih evropskih držav. Hkrati je bila v sedemdesetih letih 20. stoletja ustanovljena prva penološka šola v Sloveniji, ki je temeljila na etičnem in strokovnem usposabljanju bodočih zaporskih delavcev s področij varovanja, vzdrževanja reda in discipline v zaporih ter vzgojnega dela z obsojenci. Zadnje obdobje profesionalizacije penološke stroke in zaporskega osebja se je začelo po osamosvojitvi Republike Slovenije. Brinc (2007) je zapisal, da se je pravi razvoj slovenske penologije začel po letu 1991, ko se je pozornost slovenske penologije usmerila v skrb za varstvo pravic obsojencev in njihovo obravnavanje z obstoječimi evropskimi standardi. Za to obdobje so značilni naraščanje števila obsojencev, prezasedenost zaporov, pojav novih oblik kaznivih dejanj (predvsem s področja gospodarske kriminalitete in trgovanja s prepovedanimi drogami) in naraščanje števila obsojencev, odvisnih od prepovedanih drog (v preteklosti so se zaporski delavci ukvarjali primarno z obravnavo odvisnosti od alkohola), ki so zahtevali dodatno usposabljanje zaporskih delavcev (Aebi, Burkhardt, Hacin in Tiago, 2016; Gartner, 1984; Hacin, 2015; Meško, Fields in Smole, 2011).

Profesionalizacija slovenskega zaporskega osebja in penološke stroke je predvsem v začetnih obdobjih temeljila na priporočilih raziskovalcev in strokovnjakov. Po letu 1991 se usposabljanje zaporskega osebja prilagaja razmeram v zaporskem sistemu v mladi demokratični državi, v kateri se je usposabljanje družbenih nadzorovalcev začelo izvajati po zgledu zahodnoevropskih držav. V prispevku predstavljamo razvoj profesionalizacije slovenske penološke stroke in zaporskih delavcev. V prvem delu predstavljamo zgodovino penološkega raziskovanja v Sloveniji, katerega ugotovitve in priporočila za prakso so prispevala k profesionalizaciji stroke. Iz raziskovanja je možno tudi sklepati na prevladujoče trende izvrševanja kazenskih sankcij v posameznih obdobjih in interese raziskovalcev za penološko raziskovanje. Nadalje predstavljamo slovenski zaporski sistem v sedanjem času ter posebnosti dela v zaporskem sistemu, v katerem se dopolnjujeta varnostna in tretmajaska komponenta. V drugem delu prispevka predstavljamo posebnosti usposabljanja specializiranih delavcev in paznikov v slovenskih zaporih. V zaključku prispevka predstavljamo aktualne dileme in izzive zaporskega sistema, ki vplivajo na profesionalizacijo penološke stroke v Sloveniji.

2 ZGODOVINA PENOLOŠKEGA RAZISKOVANJA IN IZOBRAŽEVANJA V SLOVENIJI

V zadnjih šestdesetih letih je bilo v Sloveniji izvedenih več kot 80 študij s področja penologije, ki so se osredotočale na najrazličnejša področja. V tabeli 1 predstavljamo tematski in kronološki pregled opravljenih študij.

Ponovno vključevanje obsojencev v družbo		
Odpust obsojencev iz kazenskih popoljševalnih domov	1958	Bizaj
Organizacija prehodnih domov za odpuščene osebe	1966	Kobal, Uderman, Vodopivec
Problem zaposlovanja oseb, ki so odpuščene iz KZP in VPD	1970	Gazvoda
Organizacija, metode dela in uspešnost pomoči odpuščenim obsojenim osebam	1976	Brinc
Stališča oseb na prestajanju kazni zapora do različnih življenjskih težav po odpustu na prostost in njihova pričakovanja	1984	Brinc
Vsebina in metode dela centrov za socialno delo kot izvajalcev in usklajevalcev različnih oblik postpenalne pomoči obsojenim osebam	1984	Dolenc
Vloga in naloge občinskih in območnih družbenopolitičnih koordinacij pri pokazenski obravnavi obsojencev	1986	Gartner
Nekaj značilnejših ugotovitev katanamnestičnega spremljanja obsojencev v letih 1980, 1981, 1982 iz Zapora v Celju	1988	Jazbinšek
Klasificiranje zaprtih oseb		
Selekcija obsojenk za odprti kazenski popoljševalni dom na Igu	1959	Klanjšek
Grupiranje obsojencev	1963	Vodopivec, Čerin, Skalar
Organizacija lokalnih zaporov in režim prestajanja kazni	1965	Vodopivec, Kobal, Šelih, Uderman
Vloga in naloge svobodnejšega režima prestajanja zaporne kazni	1966	Audić
Klasifikacija obsojencev in napovedovanje prihodnje družbene nevarnosti; Prestajanje kazni zapora v odprtih in polodprtih kazenskih popoljševalnih zavodih SR Slovenije	1982	Brinc
Razporejanje obsojencev na prestajanje kazni zapora	1985	Brinc
Problemi vodenja in medčloveške komunikacije v KPZ	1985	Gartner
Povratništvo in napovedovanje povratništva		
Problemi povrata	1962	Vodopivec et al.
Kriminalna prognoza	1964	Skaberne
Povratništvo v Sloveniji	1981	Vodopivec
Penološki vidiki povratništva obsojencev v Republiki Sloveniji	1991	Brinc
Možnosti omejevanja nevarnega povratništva s policijskim in socialnovarstvenim (preventivnim) nadzorom	1993	Brinc
Kriminalna prognoza – iluzija ali resničnost?	2003	Brinc

Tabela 1:
Tematski in kronološki pregled penološkega raziskovanja v Sloveniji

Tabela 1:
Nadaljevanje

Življenje, kriminalna kariera in smrt večkratnega povratnika Marjana M. (priredba diplomskega dela)	1994	Maver
Družinske vezi na zatožni klopi? O kriminalnem življenjskem stilu in o moči in nemoči obravnavanja kriminalnih prestopnikov	1997	Meško
Oblike pomoči mladoletnim prestopnikom		
Oddaja mladoletnikov v tujo družino ali v zavod	1963	Skaberne, Kobal, Kramar, Novak, Skalar
Analiza o izvajanju ukrepa strožjega nadzorstva skrbstvenega organa: I. del	1966	Skaberne, Skalar, Uderman, Vodopivec
Mladoletnikovo vrednotenje kazenskega postopka in izvrševanje kazenskih sankcij	1972	Šelih, Brejc, Uderman
Rehabilitacija mladoletnikov v Ljubljani (orig. Rehabilitation of juveniles in Ljubljana)	1972	Šelih, Vodopivec, Brejc, Uderman
Nekateri specifični učinki permissivnega in tradicionalnega tretmana vedenjsko motene in delinkventne mladine	1974	Skalar
Upravičenost enotnega obravnavanja mladoletnih in mlajših polnoletnih obsojencev v KPD za mladoletnike in Zaporih Celje	1988	Novak
Spreminjanje metod dela z obsojenci in mladoletnimi prestopniki		
Zdravljenje alkoholizma in narkomanije v kazenskih poboljševalnih zavodih SR Slovenije	1984	Gartner
Vpliv prestajanja kazni na proces spreminjanja osebnosti	1984	Skalar
O nadzoru v kazenskih poboljševalnih zavodih kot totalnih institucijah	1985	Petrovec
Problematika penološkega obravnavanja mladoletnih in mlajših polnoletnih obsojencev v SR Sloveniji	1986	Brinc
Kako organizirati obravnavanje alkoholizma in narkomanije v KPZ – dileme in predlogi	1986	Matjan
Nekaj o terapevtski skupnosti in analiza skupnosti po naših zavodih	1988	Zupančič
Uporabnost realitetne terapije v zavodski situaciji	1990	Zupančič
Evropska zaporska pravila in tretmanska ideologija	1992	Gartner
O vlogi strokovnega osebja v kaznovalnih ustanovah	1992	Vodopivec
O tretmajski ideji	1992	Petrovec
Nekatera temeljna načela izvrševanja kazenskih sankcij	1997	Petrovec
Nova država – nova kaznovalna ideologija in praksa?	1998	Petrovec
Ideja in realnost socioterapevtske usmeritve	1999	Petrovec
Delo, vključevanje in usposabljanje obsojencev v ZPKZ Dob	2017	Remic, Udovč, Prevolshek, Hacin
Izvrševanje kazenskih sankcij in alternativne kazenske sankcije		
Kratkotrajne prostostne kazni	1971	Pavčnik
Nekatere značilnosti izvrševanja kazni odvzema prostosti v Franciji in Jugoslaviji	1979	Brinc
Nekaj misli o težavah slovenske penologije	1984	Petrovec

Izvrševanje kratkotrajnih kazni zapora v SR Sloveniji	1988	Brinc
Alternativne zaporne kazni	1993	Petrovec
Alternativno kaznovanje v slovenski zakonodaji in praksi	1999	Petrovec
Omejitev prostosti mladoletnim prestopnikom (orig. Deprivation of liberty of juvenile offenders)	2011	Filipčič, Prelič
Izvajanje dela v korist skupnosti – kvalitativna študija v ljubljanski regiji	2016	Meško, Hacin, Žiberna, Mihelj Plesničar
Socialna klima		
Družbeno vzdušje v zavodih za prestajanje kazni zapora in v prevzgojnem domu Radeče	1980–2018	Brinc, Petrovec, Brglez, Pagon, Rus, Kranjc, Čepič, Đurin, Ambrož, Plesničar, Cvikel
Organizacija dela in izobraževanje obsojencev		
Prevzgojni namen dela obsojenih oseb – koreferat	1983	Kavšek
Usposabljanje za delo V KPZ in PD – koreferat	1983	Smerdelj
Šolanje obsojenih mlajših polnoletnikov in mladoletnikov v KPD Celje za obdobje 1981–1985	1986	Kos
Razmišljanja v zvezi z izobraževanjem obsojencev v KPD Dob pri Mirni	1986	Zakšek
Profesionalna orientacija mladoletnih in mlajših polnoletnih obsojencev v KPD za mladoletnike v Zaporih Celje	1988	Križnik
Delo obsojencev: individualni in institucionalni faktorji produktivnosti dela obsojencev v kazenskih poboljševalnih zavodih SR Slovenije	1989	Brinc
Problemi pripornikov		
Nekaj splošnih vprašanj v zvezi z izrekanjem in izvrševanjem pripora (Uvodne besede)	1986	Brinc
Uporaba in trajanje pripora ter razmere, v katerih se izvršuje pripor v Sloveniji	1986	Carli
Socialne, psihološke, zdravstvene in druge posledice pripora za pripornika in njegovo družino ter možnosti za njihovo reševanje	1986	Gartner
Samomori, poskusi samomorov in samopoškodbe pripornikov ter reševanje kriznih situacij	1986	Gazvoda
Ravnanje s priporniki po določbah zakona o kazenskem postopku in pravilnika o izvrševanju pripora ter nadzorstvo nad priporniki	1986	Zakonjšek
Stanje, problematika in usmeritve na področju odrejanja in izvrševanja pripora v SR Sloveniji	1988	Orek
Varstvo pravic obsojencev		
Eksperimenti (zlasti medicinski) na zapornikih	1982	Kristan
Protestni pojavi v zaporih	1983	Čelik
Socialna varnost oseb na prestajanju zaporne kazni in po njej in socialna varnost njihovih družin	1984	Kavar Vidmar
Nekaj pripomb k zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij – de lege ferenda	1986	Petrovec

Tabela 1:
Nadaljevanje

Profesionalizacija penološke stroke v Sloveniji

Tabela 1:
Nadaljevanje

Varovanje pravic obsojencev med prestajanjem kazni zapora	1987	Carli
Pravice zapornikov in njihovo varstvo v Republiki Sloveniji	1990	Brinc
Samomorilnost obsojencev		
Krizna stanja in krizne intervencije	1988	Križnik
Samomori, poskusi samomorov in samopoškodbe v KPD Dob v obdobju od 1. 1. 1977 do 31. 12. 1986 – I. in II. Del	1989-1990	Maver
Razmere v zaporih		
Slovenski zapori – nekateri aktualni problemi in možnosti rešitev	1993	Podržaj
Kratek pregled penologije in kaznovalne prakse v Sloveniji: Nespremenjene kapacitete, novi standardi in prezasedenost (orig. A concise overview of penology and penal practice in Slovenia: The unchanged capacity, new standards, and prison overcrowding)	2011	Meško, Fields, Smole
Primerjalna perspektiva trendov zaporne kazni v Sloveniji in Evropi v obdobju 2005–2014 (orig. A comparative perspective of imprisonment trends in Slovenia and Europe from 2005 to 2014)	2016	Aebi, Burkhardt, Hacin, Tiago
Zaporsko osebje		
Izobraževanje pazniškega osebja	1970	Čerin
Struktura delavcev KPZ in PD glede na stopnjo izobrazbe	1986	Šalej
Nekatera razmišljanja o možnih in potrebnih poteh razvoja službe pooblaščenih uradnih oseb	1992	Peteh
Predstavitev dela Balintove skupine v Prevezgojnem domu Radeče	1994	Zupan, Horvatič
Samooocenjevanje profesionalnih kapacitet, kompetenc in vrednost pravosodnih policistov v slovenskih zaporih (orig. Self-assessment of professional capacity, competence and values of prison officers in Slovenian prisons)	2004	Meško, Valentinčič, Umek
Zapor: družba znotraj družbe – pogled obsojencev na odnose in življenje v zaporu	2006	Meško, Frangež, Rep, Sečnik
Usposabljanje pravosodnih policistov v Sloveniji (orig. Prison officers' training in Slovenia)	2016	Hacin
Strokovna usposobljenost in osebnostne značilnosti strokovnih delavcev v slovenskih zaporih	2018	Prevolšek, Lipec, Hacin
Legitimnost izvrševanja kazenskih sankcij		
Postopkovna pravičnost, legitimnost in neprimerno vedenje obsojencev (orig. Procedural justice, legitimacy, and prisoner misconduct)	2009	Reisig, Meško
Samozaznava legitimnosti pravosodnih policistov: povezave z osebnimi in organizacijskimi dejavniki v zaporskem okolju v Sloveniji	2016	Meško, Tičar, Hacin, Hojs
Raziskovanje razlik med samozaznavo legitimnosti pravosodnih policistov in specializiranih delavcev v slovenskih zaporih (orig. Differences in perception of self-legitimacy between prison officers and specialized workers in Slovenian prisons)	2017	Hacin, Meško

Samozaznavna legitimnosti, pripadnost organizaciji in pravično ravnanje z obsojenci: Empirična raziskava pravosodnih policistov v Sloveniji (orig. Self-legitimacy, organisational commitment and commitment to fair treatment of prisoners: An empirical study of prison officers in Slovenia)	2017	Meško, Hacin, Tankebe, Fields
Zaznava legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih: Kvalitativna študija v slovenskih zaporih (orig. Prisoners' perception of legitimacy of the prison staff: A qualitative study in Slovene prisons)	2018	Hacin, Meško
Samozaznavna legitimnosti zaporskega osebja v Sloveniji (orig. The self-legitimacy of prison staff in Slovenia)	2018	Hacin, Fields, Meško
Zaznave legitimnosti zaporskega osebja pri obsojencih v Sloveniji (orig. Prisoners' perceptions of legitimacy of prison staff in Slovenia)	2018	Hacin

Tabela 1:
Nadaljevanje

(vir: Aebi et al., 2016; Hacin, 2015, 2016, 2018b; Hacin in Meško, 2017, v tisku; Hacin, Fields in Meško, v tisku; Meško, Hacin, Tankebe in Fields, 2017; Meško, Hacin, Žiberna in Mihelj Plesničar, 2016; Meško, Tičar, Hacin in Hojs, 2016; Prevolšek, Lipeč in Hacin, 2018; Remic, Udovč, Prevolšek in Hacin, 2017; Sket, 1996; 2002)

Večino penološkega raziskovanja v Sloveniji, ki je imela vpliv na profesionalizacijo penološke stroke, so v prvem obdobju (od petdesetih let 20. stoletja do leta 1991) izvajali raziskovalci z Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani (ustanovljen leta 1954). Raziskovanje je v tem obdobju obsegalo področja ponovnega vključevanja obsojencev v družbo, klasificiranja zaprtih oseb, spreminjanja metod dela z obsojenci in mladoletnimi prestopniki, možnosti alternativnih načinov izvrševanja kazenskih sankcij, socialne klime, organizacije dela in izobraževanja obsojencev, problemov pripornikov, samomorilnosti obsojencev, varstva pravic obsojencev, samomorilnosti obsojencev, razmer v zaporih, raziskovanje institucionalnih programov, povratništva in napovedovanja povratništva (Hacin, 2015).

Skalar (1968) je prvi opozoril na potrebo po spreminjanju metod dela z obsojenci, ki bi zahtevala profesionalizacijo zaporskega osebja, v skladu s terapevtsko usmeritvijo izvrševanja kazenskih sankcij. Opozoril je na pomanjkanje specializiranih delavcev ter neuradnega in »normalnega« komunikiranja med obsojenci in osebjem. Čerin (1970) je opozoril, da pazniška služba pod vplivom metod dela organov za notranje zadeve ni opustila retributivnega in zastraševalnega koncepta kaznovanja. Ugotovil je, da pazniška služba zahteva vedno več strokovnega znanja, saj poleg varnostnih nalog opravlja tudi vzgojne naloge – pazniška služba naj postane tretmajska služba. Nekaj let kasneje je bila ustanovljena prva penološka šola v Sloveniji, kjer so se bodoči pazniki izobraževali s splošnih področij programov srednjih šol in specialnih programov, ki so obsegali predmete, kot so kazensko pravo, penologija, pedagogika, penološka andragogika, psihologija, osnove psihiatrije, osnove kriminalistike, predpisi o izvrševanju kazenskih sankcij itd. (Republiški sekretariat za pravosodje, organizacijo uprave in proračun, 1973). Usmerjenost penološke stroke v razvoj tretmanske ureditve v slovenskih zaporih in zavodih je bil viden tudi v izvedbi eksperimenta v ženskem zaporu na Igu leta 1975 (Petrovec, 2015), ki je poudaril možnost permissivne obravnave obsojenk, ki bi zahtevala nadaljnjo profesionalizacijo osebja. Razvoj in profesionalizacija penološkega kadra se je nadaljevala, saj je leta 1976 Slovensko penološko društvo sprejelo prvi kodeks penološke etike, ki je opredeljeval etične

norme penoloških delavcev. Pozitiven vpliv profesionalizacije penološkega poklica (predvsem pazniške službe in zaposlitev večjega števila strokovnih delavcev) je bil viden v prizadevanju zaporskih delavcev pri vzpostavljanju ustrezne komunikacije z obsojenci in pri odstranjevanju ovir, ki jo otežujejo, kar kaže na odmik od kaznovalne naravnosti in približevanju tretmajski usmeritvi zaporskega osebja (Brinc, 1984; Mlinarič, 1985). Sprejemanje rehabilitacije obsojencev, kot glavnega cilja penološkega poklica pri zaporskih delavcih, so potrdile tudi meritve socialne klime v slovenskih zaporih (Brinc, 2011). Kljub delovanju penološke šole v sedemdesetih in deloma tudi v osemdesetih letih 20. stoletja je Šalej (1986) ugotovil, da je imelo le 55 % zaporskih delavcev v slovenskih zaporih in prevzgojnem domu ustrezno izobrazbo. Zato sklepamo, da so približno polovico zaporskega osebja predstavljali zaporski delavci, ki so se zaposlili v zaporih pred ustanovitvijo penološke šole. Opozoril je tudi na pomembnost usposobljenosti zaporskega osebja za vzpostavljanje »normalnih« odnosov z obsojenci, saj kaznovalna naravnost ni potrebna, ker odvzem prostosti in prestajanje zaporne kazni predstavljata obsojencem dovolj velik stres oziroma kazen.

Osamosvojitve Slovenije leta 1991 ni vodila le v demokratizacijo političnega sistema, temveč tudi zaporskega sistema in večjega varstva pravic obsojencev. Članstvo Slovenije v Združenih narodih, Svetu Evrope in Evropski uniji (Meško et al., 2011) je vplivalo na oblikovanje novega Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1, 2000). Hkrati so implementirane smernice in protokoli mednarodnih organizacij vplivale na oblikovanje slovenske politike na področju izvrševanja kazenskih sankcij in penološko raziskovanje. V tem obdobju je imela pri penološkem raziskovanju v Sloveniji poleg Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani pomembno vlogo tudi Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. Raziskovalci so v študijah preučevali razmere za bivanje zaprtih oseb v zaporih, socialno klimo, institucionalne programe (predvsem pojavnost novih kaznovalno usmerjenih idej v slovenskem sistemu izvrševanja kazenskih sankcij), napovedovanje prestopništva in primernosti merskih instrumentov za merjenje nevarnosti povratništva obsojencev, specifičnost dela in probleme zaporskega osebja, alternativne vzgojne ukrepe in kazenske sankcije, legitimnost v zaporu in zakonodajne probleme pogojnega odpusta obsojencev (Hacin, 2015). V času samostojne Slovenije se nadaljuje predavanje tematik, povezanih s penologijo, študentom na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani, Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani in Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru.

Po letu 1991 je potekala nadaljnja profesionalizacija penološke stroke, ki je temeljila predvsem na povečanem varstvu pravic obsojencev in dajanju prednosti varnostni komponenti pred tretmajem. Ukinitvev srednje penološke šole v osemdesetih letih 20. stoletja je vplivala na povečanje teženj organiziranosti zaporskega osebja po klasičnem policijskem modelu (pomanjkanje tretmajske naravnosti) (Gartner, 1992), kar pojmujemo kot korak nazaj v profesionalizaciji zaporskega osebja, saj je penološka stroka izgubila svojo srednjo šolo. Peteh (1992) tudi ugotavlja, da je zaradi pomanjkanja ustrezne poklicne identifikacije zaporskih delavcev te približala poklicni kulturi policistov (izguba profesionalnosti stroke,

ki se odraža v njihovi edinstvenosti). Petrovec (1992, 1998) je videl razloge za obstoj razlik med ideološko obravnavo obsojencev in izvajanjem v praksi v emocionalnosti zaporskih delavcev, ki onemogoča horizontalno komunikacijo z obsojenci, in njihovi izčrpanosti kot posledici boja (konflikta) z nosilci družbene moči. Mlinarič (1994) in Petrovec (1997) sta opozorila na vprašljivo ustreznost slovenskih zaporov za izvajanje tretmaja obsojencev, hkrati pa sta pozvala k dopolnitvi obstoječega modela izvrševanja kazenskih sankcij. Kasnejša študija o strokovnih kompetencah paznikov je pokazala, da večino dela paznikov obsegajo klasične nadzorstvene dejavnosti delavcev v totalnih institucijah. Pazniki so bili prepričani, da imajo pri svojem delu terapevtski vpliv s pogovori z obsojenci in pomembno sodelujejo v tretmaju. Hkrati so izrazili potrebo po dodatnih usposabljanjih na področjih komunikacije in reševanja konfliktov, ki bi jim pomagala pri delu z obsojenci (Meško, Valentinčič in Umek, 2004). Ugotovitve študij s področja alternativnega kaznovanja so izpostavile nove oblike alternativnih kazni in opozorile na neuspešno implementacijo izrekanja alternativnih sankcij (Meško et al., 2016; Petrovec, 1999). Sklepamo, da je opozarjanje raziskovalcev in stroke na pomanjkljivosti alternativnega kaznovanja v Sloveniji, pripeljala do ustanovitve probacijske službe v letu 2017 (Zakon o probaciji [ZPro], 2017). Slovenija je zadnja država v Evropi, ki je ustanovila probacijsko službo, čeprav so to funkcijo delno opravljali penološki delavci, centri za socialno delo in zavodi za zaposlovanje. Ustanovitev probacijske službe predstavlja korak naprej v specializaciji in profesionalizaciji penološke stroke ter harmonizaciji in poenotenju nadzorstvenih dejavnosti z drugimi evropskimi državami. V nadaljevanju predstavljamo strukturo slovenskega zaporskega sistema.

3 SLOVENSKI ZAPORSKI SISTEM

Leta 1995 je bila z združitvijo osmih samostojnih enot v organ v sestavi Ministrstva za pravosodje Republike Slovenije ustanovljena Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij (v nadaljevanju URSIKS), ki jo vodi generalni direktor (Meško et al., 2011). URSIKS je samostojen organ znotraj Ministrstva za pravosodje Republike Slovenije, ki je pristojen za: (a) izvrševanje zapornih kazni in pripora, (b) organizacijo in vodenje zaporov in prevzgojnega doma, (c) zagotavljanje finančne, materialne, tehnične in druge vrste podpore za učinkovito delovanje slovenskih zaporov in prevzgojnega doma, (č) izobraževanje zaporskega osebja in (d) zagotavljanje pravic ter uveljavljanje dolžnosti obsojencev (URSIKS, 2017).

Slovenski zaporski sistem sestavlja šest zaporov, ki imajo svoje izpostave na 13 lokacijah ter Prevzgojni dom v Radečah. Zapori so organizirani v centralne zapore (Celje, Dob in Ig), regionalne zapore (Ljubljana, Koper, Maribor), dislocirane enote (Ig, Murska Sobota, Nova Gorica, Novo mesto, Puščava, Rogoza in Slovenska vas), priporne oddelke (Celje, Ig, Koper, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica in Novo mesto) in prevzgojni dom (Radeče) (Aebi et al., 2016; URSIKS, 2017). Organizacijska shema je podobna v vseh slovenskih zaporih in sestoji iz sektorja za tretma, ki ga sestavljajo oddelek za vzgojo, oddelek za varnost in oddelek za delo, ter sektorja za pravne in ekonomske zadeve. Kljub podobnosti

organizacijske sheme v slovenskih zaporih je ta odvisna od velikosti zapora in posebnosti glede kategorije zaprtih oseb (Ministrstvo za pravosodje, 2018). Zaprte osebe v Sloveniji (obsojenci, priporniki, uklonilno zaprti,³ posamezniki obsojeni na nadomestni zapor in mladoletniki) so razvrščene v različne tipe zaporov oziroma prevzgojni dom glede na naslednje kriterije (Meško, Fields in Hacin, 2015):

- spol (moški in ženske prestajajo zaporne kazni v ločenih zaporih; v nekaterih primerih so ločeni znotraj institucije);⁴
- narava kazni (ločevanje pripornikov in obsojencev);
- dolžina kazni (zapori za prestajanje daljših oziroma krajših kazni);⁵
- starost zaprte osebe (ločevanje mladoletnikov in obsojencev; v nekaterih primerih so ločeni znotraj institucije);⁶ in
- varnostna ocena (razvrstitev zaprte osebe v odprti, polodprti ali zaprti oddelek).

Profesionalizacija penološke stroke je vidna v oblikovanju kriterijev za delitev zaprtih oseb v posamezni režim prestajanja zaporne kazni (odprti, polodprti in zaprti režim prestajanja zaporne kazni), kljub temu pa Slovenija še nima ločenih ustanov za povratnike in posameznike, ki zaporno kazen prestajajo prvič. Ločevanje obsojencev glede na vrsto kaznivega dejanja se ne izvaja (Meško et al., 2011; URSIKS, 2017).

V slovenskih zaporih se izvajajo programi, ki so namenjeni resocializaciji obsojencev in izboljšanju kakovosti življenja obsojencev med prestajanjem zaporne kazni. Obsojencem je omogočeno delo v javnih gospodarskih zavodih in znotraj zapora (hišna dela, ki zajemajo delo v kuhinji, pralnici, vzdrževanje objektov itd.). Obsojenci, ki prestajajo zaporne kazni v svobodnejšem režimu, imajo možnost opravljanja dela zunaj zapora. Obsojencem je omogočeno izobraževanje v skladu z zmogljivostjo posameznega zapora (nekatero osnovne vrste izobraževanja se izvajajo znotraj posameznih zaporov, obsojenci pa se imajo pravico udeleževati izobraževanj zunaj zapora). Nadalje zaporski delavci v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi za obsojence organizirajo številne prostočasne dejavnosti tako znotraj kot tudi zunaj zaporov (Meško et al., 2015; URSIKS, 2017).

3 Do leta 2014, ko je Ustavno sodišče Republike Slovenije razsodilo o odpravi uklonilnega zapora, so posamezniki, ki jim je bila izrečena sankcija uklonilnega zapora, prestajali kazen v enem izmed slovenskih zaporov (Ustavno sodišče Republike Slovenije, 2014). Uklonilni zapor je vrsto let predstavljal vir povečanega obsega zaporskih delavcev.

4 Obsojenke prestajajo kazen v enem izmed oddelkov zapora na Igu. Mladoletne obsojenke, ki prestajajo kazen v Prevzgojnem domu Radeče, so znotraj prevzgojnega doma ločene od mladoletnih obsojencev (Meško et al., 2015).

5 Zaporne kazni glede na lokacijo izorševanja razvrščamo v tri skupine: (a) posamezniki z zapornimi kaznimi, krajšimi od 6 mesecev, prestajajo kazni v enem izmed dislociranih oddelkov regionalnih zaporov (Murska Sobota, Nova Gorica in Novo mesto), (b) posamezniki z zapornimi kaznimi, daljšimi od 6 mesecev in krajšimi od 18 mesecev, prestajajo kazni v enem izmed regionalnih zaporov (Koper, Ljubljana in Maribor) oziroma pripadajočih odprtih oddelkih (Ig in Rogoza) in (c) posamezniki z zapornimi kaznimi, daljšimi od 18 mesecev, prestajajo kazni v enem izmed centralnih zaporov (Celje, Dob in Ig) oziroma pripadajočih odprtih in polodprtih oddelkih (Puščava in Slovenska vas). Posebno skupino sankcij predstavlja oddaja mladoletnika v prevzgojni dom za obdobje minimalno 6 mesecev in maksimalno 2 let (Meško et al., 2015).

6 Mladoletniki prestajajo svoje kazni v Prevzgojnem domu Radeče in zaporu v Celju, kjer so ločeni od polnoletnih obsojencev. Mladoletnice prestajajo zaporne kazni v Prevzgojnem domu Radeče in ženskem zaporu na Igu, kjer so ločene od polnoletnih obsojenk (Meško et al., 2015).

Vzpostavitev centralizirane in avtonomne organizacije za izvrševanje kazenskih sankcij predstavlja pomemben mejnik v profesionalizaciji zaporskega sistema in penološke stroke v Sloveniji. Prizadevanja URSIKS za razvoj profesionalnosti zaporskega osebja se odražajo v uveljavljanju rehabilitacijskega pristopa v vseh zaporih kljub povečanju zaporske populacije (prezasedenost zaporov), ki zahteva višjo raven varnosti in na znanju temelječem usposabljanju zaporskih delavcev, ki jih predstavljamo v nadaljevanju.

4 ZAPORSKI DELAVCI

Delo v zaporih in prevzgojnem domu vodijo direktorji, ki za svoje delo in delo v zaporih odgovarjajo generalnemu direktorju URSIKS. Poleg direktorjev zaporov skupaj z vodstvom k zaporskemu osebju prištevamo pedagoge, psihologe, socialne delavce, druge strokovne delavce v vzgojni službi, medicinske tehnike, inštruktorje, delovne inštruktorje, inženirje in tehnike, ekonomske delavce, druge delavce v gospodarskih enotah, paznike ter administrativne in druge delavce. Na splošno delimo zaporske delavce v tri skupine: (a) vodstvene delavce, ki so odgovorni za nemoten potek dela v zaporu in sprejemanju odločitev na strateški ravni, (b) paznike, ki skrbijo za zagotavljanje varnosti in izvajajo nekatere oblike tretmaja in (c) strokovne delavce, ki so pristojni za organizacijo življenja in dela v zaporu oziroma prevzgojnem domu, ki pospešuje ustrezno vključitev obsojenca v normalno življenje na prostosti po prestani kazni, pripravo osebnega načrta obsojenca in izvajanju posebnih oblik strokovne obravnave obsojenca,⁷ organizacijo skupinskih in individualnih programov obsojencev in načrtovanje vseh ostalih ukrepov, s katerimi se poskuša doseči boljša vključitev obsojencev v družbeno skupnost (Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij [ZIKS-1-UPB1], 2006). Vse tri skupine zaporskih delavcev so vpete v stalno usposabljanje, ki naj bi zagotavljalo ustrezno raven profesionalnosti za opravljanje dela v zaporskem okolju.

Vodstveni delavci (direktorji zaporov in vodje oddelkov) so višje izobraženi upravni delavci z dolgoletnimi izkušnjami v zaporskem sistemu (zaposlitev v tretmajske službi ali v pravosodni policiji), kar kaže na njihovo poznavanje sistema in zaprtost sistema (onemogočanje zaposlovanja zunanjega kadra na višje položaje). Odgovorni so za vodenje zaporov in oddelkov ter sprejemanje strateških odločitev, ki vplivajo na vse akterje v zaporskem okolju. Hkrati imajo velik vpliv na usmeritev posameznega zapora – načinov dela zaporskih delavcev (v večini slovenskih zaporov prevladuje tretmajska usmeritev nad varnostno komponento). Njihova vloga v odnosu do obsojencev je specifična, saj jim majhnost večine slovenskih zaporov omogoča vstopanje v dnevne interakcije z

⁷ Med posebne oblike strokovnega obravnavanja sodijo: (a) obravnava zaprtih oseb s težavami zaradi alkohola, (b) obravnava zaprtih oseb z odvisnostjo od prepovedanih drog, (c) obravnava nevarnih obsojencev in mladoletnikov, (č) obravnava obsojencev, obsojenk in mladoletnikov, ki niso državljani Republike Slovenije, (d) obravnava obsojencev, obsojenk in mladoletnikov, ki so invalidi, na smrt bolni oziroma starejše osebe, (e) obravnava obsojencev, obsojenk in mladoletnikov, ki so bili obsojeni zaradi kaznivih dejanj zoper spolno nedotakljivost, (f) obravnava žensk in (g) obravnava mladoletnikov. Obenem je zaprtim osebam, ki so odvisni od prepovedanih drog, omogočena substitucijska terapija. (URSIKS, 2017).

obsojenci. Te interakcije pozitivno vplivajo na njihovo poznavanje obsojencev in sprejemanje odločitev, ki vplivajo na življenje obsojencev (npr. privilegiji, sankcije, predčasni odpust, sprememba zaporskega režima itd.). Obenem pa predstavljajo obsojencem avtoriteto, ki odloča o njihovem življenju (Hacin, 2018a; ZIKS-1, 2006). Število vodstvenih delavcev se je v obdobju 2000–2017 povečalo s 56 na 58 (URSIKS, 2001–2018).

Med najbolj zaželenimi lastnostmi paznikov prištevamo razumevanje človeškega vedenja, potrpežljivost, empatijo in senzitivnost, samozavest ter sposobnost timskega dela (Jurik, 1985; Robinson, Porporino in Simourd, 1997; Wicks, 1980). Kljub temu, da srednje penološke šole ni več, se usposabljanje za poklic paznikov zagotavlja s strokovnim temeljnim usposabljanjem, specifičnimi (nadaljevalnimi) usposabljanji in dodatnimi usposabljanji z različnih področjih. Kot so ugotovili Meško et al. (2004), slovenski pazniki ne opravljajo le varnostnih nalog, temveč so zadolženi tudi za implementacijo določenih oblik tretmaja.

Predpogoji za vključitev posameznika v temeljno usposabljanje za paznike so slovensko državljanstvo, znanje slovenskega jezika, srednješolska izobrazba, psihofizična kondicija, nekaznovanost in pozitivno varnostno preverjanje. Samo temeljno usposabljanje (18 mesecev), ki je opredeljeno v Zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1-UPB1, 2006), Pravilniku o izvrševanju kazni zapora (2016) in Pravilniku o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov (2016), sledi tretmajske usmeritvi pri delu z obsojenci v slovenskih zaporih in zajema področja namenov kaznovanja, mednarodnih okvirov izvrševanja kazenskih sankcij, temeljnih človekovih pravic, različnih tehnik dela z obsojenci, kriminalitete v družbenem kontekstu, temeljne vrednote profesije (poklica) in dela z obsojenci. Temeljno usposabljanje vsebuje teoretični in praktični del ter predstavlja uravnoteženo celoto, ki zajema znanje s področja varnosti in tretmaja obsojencev (Hacin, 2016). Po opravljenem strokovnem izpitu in praktičnem usposabljanju, ki sta predpogoj za uspešen zaključek temeljnega usposabljanja pazniki pred generalnim direktorjem URSIKS, dajo prisego, ki se glasi: »Slovesno prisegam, da bom pri izvajanju nalog varovanja in nadzora vestno, odgovorno, humano in zakonito izpolnjeval svoje naloge ter spoštoval človekove pravice in temeljne svoboščine.« (Ministrstvo za pravosodje, 2017) Število paznikov je v obdobju 2000–2017 narastlo s 419 na 547 (URSIKS, 2001–2018).

Specifična (nadaljevalna) usposabljanja zajemajo področja upravljanja in vodenja, varnosti in praktičnih postopkov ter tretmaja obsojencev in so namenjena usposabljanju paznikov, ki bodo zasedli delovna mesta mentorjev bodočim paznikom, specialistom varnosti, operativnim vodjem paznikov in drugim vodstvenim položajem. V obdobju 2005–2017 se je specialističnih in dodatnih usposabljanj, ki so obsegale različne oblike izobraževanja in usposabljanja (v organizaciji URSIKS in/ali zunanjih institucij), na letni ravni v povprečju udeležilo 383 paznikov; največ usposabljanj (582) je bilo izvedenih v letu 2006 (URSIKS, 2006–2018).

Kanduč (2003) meni, da je eden izmed temeljev »moderne« penologije zavedanje, da je treba obsojence poboljšati, duhovno vzdigniti, resocializirati, normalizirati ali vsaj popraviti njihova neustrezna stališča, vrednote, delovne navade in vedenjske vzorce z namenom olajšanja ponovnega vključevanja v

normalno družbeno življenje po prestani kazni. Kljub temu, da strokovni delavci ne predstavljajo večine zaporskega osebja, so odgovorni za večino nalog, usmerjenih v socialno rehabilitacijo obsojencev. Strokovne delavce v slovenskih zaporih so visoko izobraženi posamezniki z različnih področij (sociologija, socialno delo, pedagogika, andragogika, psihologija, teologija, pravo itd.). Profesionalizacija dela strokovnih delavcev se odraža v delovnih nalogah, ki zajemajo pedagoško in psihološko diagnostiko, prepoznavanje samomorilnosti in oceno nevarnosti, prognostiko in svetovanje, individualno in skupinsko delo z zaprtimi osebami, sodelovanje in izvajanje posebnih oblik strokovnega dela z zaprtimi osebami, mentorstvo, organiziranje izobraževalnih oblik za zaprte osebe in sodelovanje pri organiziranju izobraževanja za zaporske delavce. Hkrati se od njih pričakuje samostojnost, natančnost, doslednost, organiziranost, zanesljivost, strokovnost, jasna komunikacija, visoka frustracijska toleranca, obvladovanje emocionalnega doživljanja v odnosu do zaprtih oseb, prepoznavanje manipulacij obsojencev itd. (Prevolšek et al., 2018; Uredba o notranji organizaciji, sistematizaciji, delovnih mestih in nazivih v organih javne uprave in v pravosodnih organih, 2003; URSIKS, 2018).

Strokovni delavci so zadolženi za razvoj doktrine strokovnega dela, uvajanje novih metod in razvoj programov strokovnega dela, vodenje in koordinacijo zahtevnejših projektov, izobraževanje, intervizijo in supervizijo, vodenje zaporske statistike, vključevanje v raziskovalno delo, sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami in sodelovanje na strokovnih srečanjih (Prevolšek et al., 2018; ZIKS-1, 2006).

Kljub splošnemu upadanju števila strokovnih delavcev v slovenskih zaporih (v obdobju 2000–2017 je število strokovnih delavcev upadlo z 204 na 182 zaposlenih) se je število pedagogov, psihologov in socialnih delavcev, ki nosijo večino odgovornosti za izvajanje tretmana obsojencev, povečalo oziroma ostalo na približno enaki ravni; glavni vzrok upada števila strokovnih delavcev vidimo v drastičnem zmanjšanju delavcev odgovornih za delo obsojencev (Prevolšek et al., 2018; Remic et al., 2017; URSIKS, 2001–2018). V obdobju 2006–2018 se je specialističnih in dodatnih usposabljanj, ki so zajemale različne oblike izobraževanja in usposabljanja (organizirane s strani URSIKS in/ali zunanjih institucij), na letni ravni v povprečju udeležilo 193 strokovnih delavcev in inštruktorjev; največ usposabljanj (313) se je izvedlo v letu 2011 (URSIKS, 2007–2017).

5 DRUGI INDIKATORJI PROFESIONALIZACIJE

Profesionalizacija penološke stroke in dejavnosti URSIKS se kažejo tudi v pripravi letnih poročil o delu v zaporih. Letna poročila so javno dostopna na spletni strani Ministrstva za pravosodje. Kljub zaprtosti zaporskega sistema je sodelovanje zaporskega sistema in zaporskih delavcev s strokovno in širšo javnostjo na visoki ravni, kar se kaže v sodelovanju z visokošolskimi institucijami (kot so npr. Fakulteta za varnostne vede, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani, Pedagoška fakulteta itd.), udeleževanju na nacionalnih in mednarodnih konferencah, izobraževanjih in posvetih (npr. Dnevi varstvoslovja), sodelovanju z lokalnimi in nacionalnimi mediji, sodelovanju v nacionalnih in mednarodnih

projektih (npr. Svet Evrope – SPACE I) in sodelovanju z nevladnimi organizacijami (npr. Društvo Projekt človek, Anonimni alkoholiki, Rdeči križ, Organizacija Papilot itd.) (URSIKS, 2017).

Profesionalizacija stroke se odraža v ustanovitvi profesionalnih združenj, ki služijo kot forum za razpravo o strokovnih vprašanjih in dilemah. Leta 2007 je bilo v Sloveniji ustanovljeno novo penološko društvo, ki je samostojno in nepridobitno združenje, v katerem penološki delavci uresničujejo skupne interese.⁸ Med dejavnosti penološkega društva sodijo spremljanje strokovne problematike, z namenom izpopolnitve oblik in metod dela izvrševanja kazenskih sankcij, seznanjanje članov z dogajanjem na strokovnem področju, prirejanje strokovnih predavanj, seminarjev, posvetovanj, konferenc, razstav, tečajev in ekskurzij, podpiranje strokovnega znanstveno-raziskovalnega dela, pravilno obveščanje javnosti o dogajanjih na strokovnem področju in podpora tisku s sugestijami, strokovnimi nasveti in opozorili, razvijanje strokovnih stikov s sorodnimi organizacijami doma in v tujini ipd. (Penološko društvo, 2018).

Kot glavno pomanjkljivost razvoja penološke stroke vidimo v tem, da penološka stroka še ni sprejela kodeksa zaporskega osebja. Kljub temu se od zaporskih delavcev pričakuje poštenost, sposobnost komuniciranja, skupinsko delo in empatija. Zaporski delavci s svojim delom in zgledom ustvarjajo strpne in ustvarjalne medsebojne odnose med zaprtimi osebami kot tudi med zaprtimi osebami in uslužbenci. Tovrsten pristop omogoča zagotavljanje varnosti v najširšem pomenu, predvsem s primernimi socialnimi odnosi in manj z represijo ter formalno avtoriteto (Ministrstvo za pravosodje, 2017).

6 ZAKLJUČEK

Proces profesionalizacije penološke stroke in zaporskega osebja v Sloveniji sega v petdeseta leta 20. stoletja. V prvi fazi je profesionalizacija potekala predvsem v smeri oddaljitve od prevladujočega avtoritarnega vpliva vojske in milice. V drugi fazi je potekala intenzivna »prenova«⁸ izvrševanja kazenskih sankcij na temeljih tretmajske ureditve. Posledično je prišlo do nadaljnjega razvoja in profesionalizacije stroke, ki je po našem mnenju dosegla vrh z ustanovitvijo in delovanjem penološke šole (v smislu tretmajske ureditve). Kljub določenim pomanjkljivostim oziroma omejitvam tretmajske ureditve se je tovrsten način izvrševanja kazenskih sankcij pokazal v Sloveniji kot zelo uspešen (Petrovec, 2015). V zadnjem obdobju profesionalizacije penološke stroke in zaporskega osebja se je pozornost usmerila na varstvo pravic obsojencev ob hkratnem

8 Prvo penološko društvo v Sloveniji je bilo ustanovljeno v času skupne države Jugoslavije. V okviru društva je do sredine devetdesetih let 20. stoletja izhajala tudi strokovna revija Penološki bilten (Hacin, 2015). Dejavnosti društva po letu 2007 so bile v začetku zelo intenzivne glede sodelovanja z vodstvom URSIKS, zaporskimi delavci, raziskovalci in predstavniki sindikatov. Na spletni strani društva (<http://penoloskodrustvo.blog.siol.net/bl/>) je vidno, da so intenzivne dejavnosti potekale do leta 2011, potem pa je delovanje društva zamrlo. Kljub temu pa se v okviru društva, katerega predsednik je dolgoletni uslužbenec v zaporskem sistemu, izvajajo strokovne ekskurzije, na katerih se člani društva (večina je zaposlena v zaporskem sistemu) seznanjajo z izvrševanjem kazenskih sankcij v drugih državah. Hkrati društvo podaja mnenja pristojnim organom ter izjave novinarjem glede aktualnih tematik, ki zadevajo zaporske delavce

povečanju varnostne komponente v zaporih na račun tretmaja (dajanje prednosti varnostni komponenti v zadnjih 20 letih je deloma posledica povečanja zaporske populacije). Sklepamo, da so raziskovalci in zunanje institucije imele večji vpliv na profesionalizacijo penološke stroke v prvih dveh obdobjih razvoja slovenske penologije, kar kaže tudi število opravljenih študij in povezanost raziskovalcev v različnih projektih na področju penološke stroke. Nadalje predvidevamo, da je razvoj URSIKS in celotnega zaporskega sistema od sredine devetdesetih letih do danes še vedno pred izzivi penološke stroke in uveljavljanja penološke profesije.

Negativna posledica značilnosti dela, vrednot in stresa pri delu v zaporskem okolju se kaže v subkulturi zaporskega osebja. Kljub temu, da je subkultura najbolj značilna za paznike, večino norm subkulture prevzamejo in ponotranjijo tudi strokovni delavci v zaporu (Hacin, 2018a). Poleg prisotnosti subkulture povečanje števila obsojencev v zadnjih letih (povprečno število zaporske populacije je v obdobju 1997–2017 naraslo s 763 zaprtih oseb v letu 1997 na 1.348 zaprtih oseb v letu 2017) negativno vpliva na profesionalizacijo zaporskih delavcev glede tretmaja obsojencev. Preobremenjenost in izgorelost zaporskih delavcev, ki se pojavita kot posledica povečanega obsega dela in težav pri delu, negativno vplivata na profesionalno obravnavo obsojencev in povečujeta vlogo zagotavljanja varnosti v slovenskih zaporih, na kar opozarja tudi trend zaposlovanja v zadnjih letih (do največjega povečanja zaposlenih je prišlo med pazniki) (Council of Europe, 2000; URSIKS, 2000–2018).

UPORABLJENI VIRI

- Aebi, M. F., Burkhardt, C., Hacin, R. in Tiago, M. M. (2016). A comparative perspective of imprisonment trends in Slovenia and Europe from 2005 to 2014. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(4), 430–442.
- Brinc, F. (1984). Obsojenčeva percepcija delavcev kazenskega zavoda. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 35(3), 16–27.
- Brinc, F. (2007). *Penologija: Izbrane penološke teme – začasni učni pripomoček za študente v visokošolskem programu varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Brinc, F. (2011). Družbeno vzdušje v zavodih za prestajanje kazni zapora in v prevzgojnem domu Radeče leta 2010. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(4), 295–311.
- Bruhn, A., Nylander, P. Å. in Johnsen, B. (2014). *Professionalization of prison officers in Sweden and Norway: Two routes, two different goals?* Prispevek predstavljen na 7th Nordic working life conference, Göteborg, 17. november 2014.
- Caplow, T. (1954). *The sociology of work*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Carr-Saunders, A. M. (1933). *The professions*. Oxford: Clarendon Press.
- Council of Europe. (2000). *Prison overcrowding and prison population inflation*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Čerin, M. (1970). Izobraževanje pazniškega osebja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 21(2), 90–96.
- Ekstedt, J. W. in Griffiths, C. T. (1988). *Corrections in Canada*. Toronto: Butterworths.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison*. New York: Vintage.

- Frank, B. (1966). The emerging professionalism of the correctional officer. *Crime & Delinquency*, 12(3), 272–276.
- Gartner, B. (1984). Zdravljenje alkoholizma in narkomanije v kazenskih poboljševalnih zavodih RS Slovenije. *Penološki bilten*, 2(4), 5–23.
- Gartner, B. (1992). Evropska zaporska pravila in tretmanska ideologija. *Penološki bilten*, 10(1-2), 50–127.
- Griffin, M. L. (2002). The influence of professional orientation on detention officers' attitudes toward the use of force. *Criminal Justice and Behaviour*, 29(3), 250–277.
- Hacin, R. (2015). Pregled slovenskega penološkega raziskovanja od sredine petdesetih let dvajsetega stoletja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 66(3), 235–252.
- Hacin, R. (2016). Prison officers' training in Slovenia. V G. Meško in B. Lobnikar (ur.), *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: Safety, security, and social control in local communities: Conference proceedings* (str. 451–459). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
- Hacin, R. (2018a). *Comparison of self-legitimacy of the prison staff and prisoners' perceptions of prison staff legitimacy* (Doktorska disertacija). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Hacin, R. (2018b). Prisoners' perceptions of legitimacy of prison staff in Slovenia. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 26(2), 160–181.
- Hacin, R. in Meško, G. (2017). Differences in perception of self-legitimacy between prison officers and specialized workers in Slovenian prisons. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 68(4), 424–436.
- Hacin, R. in Meško, G. (v tisku). Prisoners' perception of legitimacy of the prison staff: A qualitative study in Slovene prisons. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. Pridobljeno na <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0306624X18758896>
- Hacin, R., Fields, C. B. in Meško, G. (v tisku). The self-legitimacy of prison staff in Slovenia. *European Journal of Criminology*. Pridobljeno na <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1477370818764831>
- Hall, R. H. (1976). *The components of professionalization*. Cincinnati: Anderson.
- Hemmens, C. in Stohr, M. K. (2000). The two faces of the correctional role: An exploration of the value of the correctional role instrument. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 44(3), 326–349.
- Jurik, N. C. (1985). Individual and organizational determinants of correctional officer attitudes toward inmates. *Criminology*, 23(3), 523–540.
- Jurik, N. C. in Musheno, M. C. (1986). The internal crisis of corrections: Professionalization and the work environment. *Justice Quarterly*, 3(4), 457–480.
- Kanduč, Z. (2003). *Onkraj zločina in kazni*. Ljubljana: Študentska založba.
- Meško, G., Fields, C. in Hacin, R. (2015). *A concise overview of penology and penal practice in Slovenia*. Prispevek predstavljen na 2nd Annual conference of the Max Planck Partner Group for Balkan Criminology »Imprisonment in the Balkans«, Fakultet za kriminalistiko, kriminologijo i sigurnosne studije, Sarajevo, 18. september 2015.

- Meško, G., Fields, C. in Smole, T. (2011). A concise overview of penology and penal practice in Slovenia: The unchanged capacity, new standards, and prison overcrowding. *The Prison Journal*, 9(4), 398–424.
- Meško, G., Hacin, R., Tankebe, J. in Fields, C. B. (2017). Self-legitimacy, organisational commitment and commitment to fair treatment of prisoners: An empirical study of prison officers in Slovenia. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 25(1), 11–30.
- Meško, G., Hacin, R., Žiberna, P. in Mihelj Plesničar, M. (2016). Izvajanje dela v korist skupnosti – kvalitativna študija v ljubljanski regiji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(3), 234–248.
- Meško, G., Tičar, B., Hacin, R. in Hojs, V. (2016). Samozaznava legitimnosti pravosodnih policistov: Povezave z osebnimi in organizacijskimi dejavniki v zaporskem okolju v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(1), 61–76.
- Meško, G., Valentinčič, D. in Umek, P. (2004). Self-assessment of professional capacity, competence and values of prison officers in Slovenian prisons. V G. Meško, M. Pagon in B. Dobovšek (ur.), *Policing in Central and Eastern Europe: Dilemmas of contemporary criminal justice* (str. 535–547). Ljubljana: Faculty of Criminal Justice and Security.
- Ministrstvo za pravosodje. (2017). *Predstavitev poklica pravosodni policist/-ka*. Pridobljeno na http://www.mp.gov.si/fileadmin/mp.gov.si/pageuploads/UIKS/2017/170803_PP_predstavitev_poklica.pdf
- Ministrstvo za pravosodje. (2018). *URSIKS – Organ v sestavi*. Pridobljeno na http://www.mp.gov.si/si/o_ministrstvu/ursiks_organ_v_sestavi/izvrsevanje_kazenskih_sankcij/vzgoja_in_izobrazevanje/
- Mlinarič, F. (1985). Problemi medčloveških komunikacij in izvrševanje kazni zapora. *Penološki bilten*, 3(2), 13–41.
- Mlinarič, F. (1994). Slovenski zapori ne potrebujejo radikalnih sprememb – O zaporih je pisati objektivno. *Penološki bilten*, 12(1-2), 1–21.
- Penološko društvo. (2018). *O nastanku društva*. Pridobljeno na <http://penoloskodrustvo.blog.siol.net/>
- Peteh, B. (1992). Nekatera razmišljanja o možnih in potrebnih poteh razvoja službe pooblaščenih uradnih oseb. *Penološki bilten*, 10(1-2), 37–49.
- Petrovec, D. (1992). O tretmanski ideji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 43(4), 319–327.
- Petrovec, D. (1997). *Nekatera temeljna načela izvrševanja kazenskih sankcij*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- Petrovec, D. (1998). Nova država – nova kaznovalna ideologija in praksa? *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 49(3), 238–245.
- Petrovec, D. (1999). Alternativno kaznovanje v slovenski zakonodaji in praksi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 50(4), 345–350.
- Petrovec, D. (2015). Penologija. V A. Šelih in K. Filipčič (ur.), *Kriminologija* (str. 183–209). Ljubljana: IUS Software; GV Založba.
- Pravilnik o izvrševanju kazni zapora. (2016). *Uradni list RS*, (42/16).
- Pravilnik o izvrševanju pooblastil in nalog pravosodnih policistov. (2016). *Uradni list RS*, (73/16).

- Prevolšek, D., Lipec, J. in Hacin, R. (2018). Strokovna usposobljenost in osebnostne značilnosti strokovnih delavcev v slovenskih zaporih. *Varstvoslovje*, 20(1), 45–64.
- Remić, Z., Udovč, A., Prevolšek, D. in Hacin, R. (2017). Delo, vključevanje in usposabljanje obsojencev v ZPKZ Dob. *Varstvoslovje*, 19(1), 41–57.
- Republiški sekretariat za pravosodje, organizacijo uprave in proračun. (1973). *Predmetnik in učni načrt za poklic penološki delavec paznik*. Ljubljana: Republiški sekretariat za pravosodje, organizacijo uprave in proračun.
- Robinson, D., Porporino, F. J. in Simourd, L. (1997). The influence of educational attainment on the attitudes and job performance of correctional officers. *Crime & Delinquency*, 43(1), 60–77.
- Skalar, V. (1968). *Nekateri specifični učinki permissivnega in tradicionalnega tretmana vedenjsko motene in delinkventne mladine* (Doktorska disertacija). Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Sket, I. (1996). *Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti – Pregled raziskovalnega dela: 1954–1995*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
- Sket, I. (2002). *Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti – Pregled raziskovalnega dela: 1996–2002*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani.
- Slovensko penološko društvo. (1976). *Kodeks penološke etike*. Ljubljana: Slovensko penološko društvo.
- Stansfield, C. J. R. (2001). *Turnkey to case manager: The professionalisation of the correctional officer. Headingley Correctional Institution, Manitoba, 1930–1996* (Magistrsko delo). Winnipeg: University of Manitoba.
- Sykes, G. (1958). *The society of captives*. Princeton: Princeton University Press.
- Šalej, P. (1986). Struktura delavcev KPZ in PD glede na stopnjo izobrazbe. *Penološki bilten*, 1(1), 132–137.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2000). *Letno poročilo 1999*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2001). *Letno poročilo 2000*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2002). *Letno poročilo 2001*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2003). *Letno poročilo 2002*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2004). *Letno poročilo 2003*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2005). *Letno poročilo 2004*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.

- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2006). *Letno poročilo 2005*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2007). *Letno poročilo 2006*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2008). *Letno poročilo 2007*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2009). *Letno poročilo 2008*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2010). *Letno poročilo 2009*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2011). *Letno poročilo 2010*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2012). *Letno poročilo 2011*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2013). *Letno poročilo 2012*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2014). *Letno poročilo 2013*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2015). *Letno poročilo 2014*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2016). *Letno poročilo 2015*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2017). *Letno poročilo 2016*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij [URSIKS]. (2018). *Letno poročilo 2017*. Ljubljana: Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij.
- Uredba o notranji organizaciji, sistematizaciji, delovnih mestih in nazivih v organih javne uprave in v pravosodnih organih. (2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017). *Uradni list RS*, (58/03, 81/03, 109/03, 43/04, 58/04, 138/04, 35/05, 60/05, 72/05, 112/05, 49/06, 140/06, 9/07, 33/08, 66/08, 88/08, 8/09, 63/09, 73/09, 117/10, 427/10, 82/10, 17/11, 147/12, 17/12, 23/12, 98/12, 16/13, 18/13, 36/13, 51/13, 59/13, 14/14, 28/14, 43/14, 76/14, 91/14, 36/15, 57/15, 4/16, 44/16, 58/16, 84/16, 8/17).

- Ustavno sodišče Republike Slovenije. (2014). Odločba št. U-I-12/12-22 z dne 11. 12. 2014.
- Vollmer, H. in Mills, D. (ur.). (1966). *Professionalization*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Wicks, R. (1980). *Guard! Society's professional prisoner*. Houston: Gulf Publishing.
- Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij. (1973, 1978). *Uradni list SRS*, (231/73, 17/78).
- Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1). (2000). *Uradni list*, (22/00).
- Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij (ZIKS-1-UPB1). (2006, 2008, 2009, 2012, 2015, 2018). *Uradni list RS*, (110/06, 76/08, 40/09, 109/12, 54/15, 11/18).
- Zakon o probaciji (ZPro). (2017). *Uradni list RS*, (27/17).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij [ZIKS-1C]. (2008). *Uradni list RS*, (76/08).

O avtorjih:

Dr. Gorazd Meško, redni profesor za kriminologijo na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru in predstojnik Inštituta za varstvoslovje. E-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si

Dr. Rok Hacin, asistent za kriminologijo na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. E-pošta: rok.hacin@fvv.uni-mb.si